

Марија С. Докић

Институт за политичке студије

Београд

marija.dokic@ips.ac.rs

ORCID <https://orcid.org/0009-0004-4159-9491>

ШТА НАС ПОСЕЈДОНОВ ТРОЗУБАЦ И МИТ О АТЛАНТИДИ МОГУ НАУЧИТИ О ГЕОПОЛИТИЦИ (МИСАОНА ОДИСЕЈА СА БЕСМРТНИЦИМА)?

Сажетак

Овај рад представља својеврсну одисеју и шетњу до Атлантиде и натраг, а кроз мисаоне увиде о Атлантиди, покушаћемо да одговоримо на питања о праузроку моћи и тајне древне цивилизације, која и дан данас непрекидно интригира јавност. Уједно, уз анализу текстова, као што су Платонов *Критија* и *Тимај*, долазимо до ближе одреднице стварности коју је представљала Атлантида, као и о чему су нам ови текстови заправо говорили, која је скривена порука коју нам митолошка стварност Атлантиде казује. Основна поставка рада поставља и неке од следећих питања. Да ли је овај живописни мит, о изгубљеном краљевству, скривено упозорење за човечанство, али уједно и упутство о исправној владавини и тежњама? Да ли постоји начин да ово тумачимо као мапу за боље разумевање стварности? Како можемо спознати истину, те да ли је финална сврха спознавања мисаоне Одисеје (Атлантиде) у разоткривању, или у освиту праскозорја нове идејне зоре, чија нас нит води, да, попут Кафкиног *Посејдона*, разумемо да неке тезе истински тек можемо интуитивно спознати и коначно дефинисати? Само кроз интуицију, откривамо дух бесмртника као пламен нове идејне бакље, и тако, жустрим кораком дистинктивне стварности, долазимо и до одређења далеке Атлантиде као идеолошке поставке, док се њена идејна основа пред нама непобитно разоткрива.

Кључне речи: Посејдон, Атлантида, Платон, Вавилонска кула, идеја.

„Зар ви не знате да је у вашој земљи живела најлепша и најплеменитија људска раса?”

Платон

*ПОСЕЈДОН ЈЕ АТЛАНТИДА ИЛИ КАКО ДОБАР ВЛАДАР УЧВРШЋУЈЕ
ГЕОПОЛИТИЧКУ ПОЗИЦИЈУ СВОГ ДОМЕНА*

Окружен моћи, окружен поданицима који га служе, бесповратно окружен самоћом постојања у свету моћног порицања граница, стоји Посејдон, велики бог океана и свих земаљских мора. Пандан небеснику, Зевсу, моћни Посејдон. Тишина којом је окружен, језива је, то је тишина порицања, тежина откривања сопственог идентитета када су границе моћи, и твоје сопствене. Шта нам то овај див говори? Шта нам прича о Посејдону може рећи о геополитици и зашто је Кафка изданак теорије о геополитици, из визуре оног за кога границе тог типа не постоје – Посејдона лично? Да бисмо даље истражили ову антиципацију геополитичке слободе и одговорности коју она са собом носи, овом приликом морамо се осврнути и на Посејдонове слабости, које метафорички представљају слабости система у којој власт зависи превасходно од једног, но врсног и изузетног, појединца, као и његове снаге, што је снага система који почива на политичкој једнакости, као и где је тај главни задатак оног који треба да спречи изазове које доносе морске олује, а које симболички представљају управо геополитичке катаклизме? Да бисмо ово урадили, у помоћ ће нам притећи и један други мит, који је по своме идеалу пандан идеалу Атлантиде, а то је мит о Вавилонској кули. Атлантида и Вавилонска кула деле и велики део симиларности, посебно када је у питању питање изворног греха, али за овај рад, наше полазиште неће бити зашто је и како дошло до тога да Атлантида нестане, нити да ли је истински постојала, иако су претензије овог рада храбро усмерене ка томе да јесте. Попут Кафке, отиснућемо се на пут кроз подводни свет са Посејдоном лично, и да бисмо валоризовали идеју коју нам аспект оваквог проучавања екстензивније дозвољава, замишљаћемо да Атлантида и даље негде постоји, на дну океана, где морски свет неометано живи, вођен мудрошћу великог Посејдона, који је сада идејни аспект и идеал мудрог и праведног владара. Покушаћемо да разумемо ову причу превасходно као параболу упозорења, једнако као што су то и бројне приче из Библије, попут већ споменуте, параболе о Вавилонској кули. Нестанак је последица, и за овакве ситуације надземни свет мора имати свог метафоричког Посејдона, иначе како другачије одговорити на велику катаклизму, до мудрошћу и јединством, непосредно и када је у питању криза овог типа? Као што Кафки то мудро не

промиче, идејна основа никада не нестаје и она не може бити уништена – све ствари су живе, све док живи и дише *идеја* о њима. Наравно да наш Посејдон има и невоље својих размера, али он никада не допушта да га то прене из размишљања о заштити свог домена, морског света, чије су дубине и дан данас далеко од погледа – метафорички или не, границе су сигурне, и увек ће то у идејном аспекту ове параболе и бити, но да ли је свету потребан један бог на челу власти, да би могао да одоли изазовима? Да ли постоји начин како би нама, ова алегорија из светске филозофије и књижевности, сада могла послужити и у свакодневном свету? Наравно да да, и да бисмо то истражили, окренућемо се једном другом популарном миту, а који смо већ споменули – миту о Вавилонској кули. Према томе, полазиште овог рада је превасходно идејног карактера, идеја о проналаску смисла из оквира Платоновог мисаоног лавиринта, где је основно начело да идејна суштина филозофије увек и без изузетка, треба да буде и упутство за живот.

Да бисмо боље разумели позицију из које Кафка полази, потребно је прво да сагледамо митолошку перспективу и када говоримо о три моћна брата, Зевсу, Посејдону и Хаду. Као што је опште познато из грчке митологије, сваки од браће има свој независни географски домен, који и представља и главни опсег његове владавине. Зевс, као врховни Бог, влада небом, Посејдон влада морем, а Хад је владалац подземног света. Шта их обједињује, а шта раздваја, где је та кључна и значајна црта која одређује мир међу браћом, тј. мир између ова три незауостављиво моћна владара? То је уједно и кључна поставка сваког географског еквилибријума, као и све оно што чини да владалац неометано може да оствари превласт над својим доменом. Наравно, један део кључа је у удаљености њихових домена, и нема тог тројанског коња који би могао премостити нит која их раздваја, а други, важнији, јесте то да моћну браћу повезује и неизмерно поштовање према туђим границама. Све ово је прва геополитичка лекција, коју нам митологија као таква пружа, и непобитно утиче на наше доживљаје света и владавине. Што су даље домени власти, то је јача њихова геополитичка позиција. Све оно што дели море, налази се на далеко сигурнијем терену, али шта се дешава када границе не постоје и када је један човек одговоран за све, где је та црта Посејдоновог аспекта у сновима у уједињењу земаља, и колико би нас то учинило сигурнијим, на које изазове то одговара? Одговоре на ова, али и слична питања, истражићемо такође у овом раду, постављајући религију у центар, као и мит о Вавилонској кули. Да бисмо боље разумели Посејдонову хипотетичку владавину далеком Атлантидом, разумећемо и да је ова Атлантида, поред све филозофске тежине коју она као таква носи (у једном тренутку ми уочавамо да она више није само краљевство,

она је идеја), заправо и вавилонски идеал, идеал једнако исказан и предочен, само другим речима и алегоријским сликама. И на крају ћемо још саосећајно разумети зашто је Посејдон усамљен у својим одајама, посвећен апсолутно своме задатку и својој мисији, и шта је то што га чини великим ујединитељем свих мора, те зашто Атлантида (наравно, опет хипотетички), живи и дише идеал Вавилонске куле, те њене дубине парирају кулиним висинама.

Вавилонска кула представља идеал уједињења, и као таква, она је неоспорно јединствена на геополитичкој позорници. По добро познатој причи из Библије, идеал вавилонске куле потицао је из једног, несаломивог фактора, око кога су се окупљале све остале идејне поставке. Тај фактор је заједнички језик, из кога би требало да изникне заједничка култура, но овај идеал не успева да досегне своје остварење, из простог разлога зато што људи нису спремни да живе у заједништву. Овај идеал нам као такав говори и много више, говори нам о основној одредници која сачињава једно геополитичко подручје, а то је његов језик. Такође, говори нам о космополитском идеалу, који је сада, из ове перспективе постављен као примарни, али и пророчанство Библије, јер нам је јасно да су ове фрагментарне мисли и идеје библијских размера, увек праћене и извесним одредницама у времену и простору. Али, зашто управо овај идеал, и чему нас он, као такав може научити? Због чега би оваква врста уједињења била добра и пожељна? С једне стране, решили бисмо лакше бројне несугласице и проблеме који произилазе из тога што се људи снажно везују за своје национално опредељење, као грађани света њихов једини начин потврде био би кроз лични карактер, а не кроз самопотврђивање у оквиру домена једне нације. С друге стране, ово је изузетно добро полазиште и перспектива у случају када нам запрете глобалне катастрофе, јер нам је тада потребна чврста рука и јединство, неко ко ће одреаговати у име свих, а то је код Кафке и у митолошкој представи управо Посејдон, који је сада и синоним онога што би један такав владар требало да представља.

АТЛАНТИДА КАО ИДЕЈНА И ДУХОВНА ТВОРЕВИНА

У Платоновом спису о Атлантиди, она представља управо то, геополитичко јединство које је уједно и еманација савршенства и где је све савршено условљено и организовано. Али, шта окупира Посејдона? Уместо да крстари морима, у својим беспрекорно савршеним кочијама, упрегнутим морским коњима, он чини све само не то. „А он је, међутим, седео овде у дубини океана, и непрекидно рачунао, и ту једноличност само би с времена на време прекинуло покоје путовање до Јупитера – уосталом, путовање са којег се

најчешће враћао бесан.”⁶⁷⁵ Он управља својим морским краљевством тако што замишљено прати сваки детаљ, пазећи да му нешто не измакне из вида. Његово око види све, сваки трептај морског растиња, и сваки камен на тлу морске површине. Он је Атлантида, и зато она не може заувек да нестане и потоне, јер је њена идејна основа брани и надмашује, океан мисаоне спознаје је напросто њено природно станиште. Море је за Атлантиду, такође, сада симболизам онога што наша земља, хипотетички, тежи да оствари, али што јој бива онемогућено падом Вавилонске куле, а то је апсолутно уједињење, и власт у рукама једног али заслужног краља. Из ове приче сада можемо усвојити и то да је особина доброг владара, то што он временом неизоставно постаје и синоним за опсег своје владавине, и своје краљевство. Посејдон је Атлантида.

Овај идеал, који је тако вешто остварен у миту о Атлантиди, и даље остаје недостижан идеал за земљу коју ми данас познајемо, иако би уједињење водило ка различитим бенефитима, од којих су неки повезани са главним питањима о узроцима. Наиме, шта би се десило уколико земљи запрети нека природна катастрофа, а ми немамо потребно јединство које би помогло да се усагласимо око исправног правца делања? И не само то. Шта ако постоји проблем на глобалном нивоу, који само из глобалне перспективе може да се реши, али га сви запостављају, јер све земље, превасходно и, морају да се баве својим националним интересима? Ипак, где су национални интереси уколико земљи, рецимо, запрети удар астероида? Где су национални интереси у јеку бројних климатских промена, од којих смо неких сведоци и сада, као што је глобално загревање? Ко да одреагује, ако сви одмахују главом и баве се „крупнијим темама”, од дубоког националног интереса? „Сматрам да све више и више проблема захтева глобална решења, стога је потребно оснажити институције које са баве одлучивањем на глобалном нивоу и учинимо их више одговорним за људе које њихове одлуке дотичу. Ово нас даље води у правцу светске заједнице, са њеном сопственом, директно изабраним законодавством.”⁶⁷⁶

Ова питања, и бројна друга, позивала су на космополитизам неке од наших и светских највећих умова, као што су Никола Тесла и Алберт Ајнштајн. Основно питање које се поставља је, зашто још увек не постоји организација која би својим опсегом надилазила све националне интересе појединачних држава, и која би их, такође, надгледала и помагала када ситуација то буде захтевала, јер кључни аспект о коме говоримо сада, није моћ као таква, већ искључиво

⁶⁷⁵ Кафка, Франц. 1996. *Пресуда (Сабране приповетке)*. Београд: Лагуна, стр. 360.

⁶⁷⁶ Singer, Peter. 2002. *One World Now: The Ethics of Globalization*. Yale: University Press, p. 251.

неопходна помоћ? Ово је и један од основних разлога зашто су неке земље и даље у мраку и суочавају се бројним изазовима, зато што су недовољно развијене у економском смислу, или у неповољном геополитичком положају, а с друге стране, не постоји јака организација која би у том случају могла да их заштити? Мит о Вавилонској кули указује на различите препреке и проблеме које би уједињење овог типа могло донети, иако основни циљ људске врсте треба да буде унапређење, не само на националном, већ и на колективном нивоу. Али и човечанство се све више суочава са одлуком, јер како Singer у свом делу опсежно наводи „сада је 21. век суочен са задатком развоја одговарајуће форме владавине за наш свет. То је изазован морални и интелектуални изазов, али не смемо одбити да га преуземо, зато што будућност нашег света дефинитивно зависи од тога како ћемо се добро суочити са њим.”⁶⁷⁷ Платон је оставио мит о Атлантиди, сматрајући да из тог мита човечанство треба да научи основне принципе успешне владавине, и да основна поставка нових закона, превасходно буде за добробит свих, а ево како Посејдон решава то питање. ”Што се тиче поделе власти и почасних положаја, она је од самог почетка била уређена на следећи начин. Сваки од десет поменутих владара у својој области господарио је из свог града свим становницима, али њихова владавина је, са друге стране, била међусобно повезана преко заједничке власти у чијем темељу су биле Посејдонове наредбе.”

И оно што је изузетно важно, и на шта бих се овом приликом посебно фокусирао, а то је лик Посејдона, и шта он уистину представља. Посејдон је Кафкин омиљен образац спознаје о великом владару, као оном који је идеално усмерен споља, дакле не ка сопственим интересима, већ ка интересима своје државе. Он помаже развој у сваком погледу, и због тога, он нема времена да буде безбрижни Посејдон, који весело крстари морима, о чему смо већ говорили. Он је посвећен своје циљу и својим идеалима, услед чега Атлантида цвета у раскоши и изобиљу. Атлантида је, у том смислу, центар политичке моћи мора, а да видимо како су закони уређени у овом велелепном здању: „Сваки од десет поменутих владара у својој области господарио је из свог града свим становницима, користећи већину закона, а њихова владавина је, са друге стране, била међусобно повезана преко заједничке власти у чијем темељу су биле Посејдонове наредбе. Ове наредбе су као законе и прописе први владари урезали на једном стубу од ареихалкоса; он се пак налазио у самом Посејдоновом храму,

⁶⁷⁷ Singer, Peter. 2002. *One World Now: The Ethics of Globalization*. Yale: University Press, p. 253.

у средишњем делу острва”⁶⁷⁸. Читава владавина основана је на законима које је установио Посејдон, који у том погледу представља врховну власт онако како би земља, уколико би икада успела да превазиђе геополитичке изазове и кризе, могла да има врхунску власт која би контролисала све земље које би се налазиле испод ове пирамиде, а што би и саму земљу учинило далеко стабилнијом за живот људи на њој, и безбеднијом, превасходно. Ово је неопходна инстанца развоја, које почива на поштовању стубова правде и закона, и Посејдон је у том погледу изричит, само поштовање његових праведних закона, обезбеђује и несметано функционисање свих краљевина Атлантиде, док би непоштовање једног принципа угрозило и све остале. Оно што прича о Атлантиди јасно испољава, а то је немогућност дистанце – не постоји начин да се несметано настави са функционисањем целог система, уколико један део у њему не функционише на адекватан начин, уколико једна држава у систему пати, пати цео систем, јер нема јасне дистинкције, и само зато што се све краљевине посматрају као једнаке, омогућен је и једнак развој свих. И само у таквом окружењу Атлантида цвета, а вавилонски грех може коначно бити искупљен. Јасно нам је сада да је Платонов мит о Атлантиди далеко више од само мита. Он је образац и упутство за идеалну владавину, која почива на правди и поштовању закона, као и сваког појединца. Није нагласак на томе да ли је Атлантида истински постојала, или да ли негде испод површине постоје рушевине ове идеалне државне творевине, коју је, по предању, задесила неизбрисива природна катаклизма, нагласак је на мапи коју нам је Платон након свега оставио, а то је мапа за исправног владара и круну његове владавине, која метафорички потиче из једнаког поштовања према свим краљевинама, као и поштовања закона. Само кроз обресе овакве владавине, ми можемо наслутити и потенцијално уједињење, ма колико дистинктивно да нам у овом тренутку може изгледати.

„Дух никада не ствара ни из чега нешто. Ово је нешто што је често прећутни атрибут код Хегела, али чини неправду самој идеји духа као таквој. Читав простор реалности супстанце која постаје субјекат самој себи, дух никада не генерише у смислу самогенерализације, то се дешава само када постоји комуникација са реалношћу којој припада. Али признати супстанцијалност духа, не значи и негирати аутономију његовог карактера, напротив. Она је само афирмише.”⁶⁷⁹ Оваква врста одговора само би афирмисала снагу појединачних

⁶⁷⁸ Фон Деникен, Ерих. 2005. *У име Зевса*. Београд: Алфа, стр. 161.

⁶⁷⁹ Buchwalter, Andrew. 1973. “The Metaphysic of Spirit and Hegel’s Philosophy of Politics”. Michael J. Thompson (ed.). *Hegel’s Metaphysics and the Philosophy of Politics*. Routledge Studies in Nineteenth Century Philosophy.

земаља, те усагласила све њене неподелене аспекте у једну, кохерентну целину. Овај жар за постојањем бива оправдан само када Посејдон, загледан над сврхом своје егзистенције као целине, одлучује да таласи стварности постану стварност Атлантиде по принципу непрегледне јединствене духовне творевине према којој Атлантида, вешто скривена тамо где би је ретко ко потражио, као и у идејном свету, и даље траје, и њоме управља моћни велики владар свих мора, Посејдон лично. Посејдон жустрим кораком, извесношћу античког бога, одлучује о судбини Атлантиде. Ми не знамо да ли се она налази дубоко под таласима, или је завек избрисана, али овом приликом, у овом раду, полазимо од претпоставке да је основни идеал праведности ипак коначно и остварен, да бисмо допрели до сржи владавине која је постојала у Атлантиди, како би она, на неки начин, могла да буде одговарајући blueprint, уколико се земља икада буде налазила у позицији великог уједињења, и како би, као према древном пророчанству "as above so below" она могла да представља јединствени идеал и да би, бар донекле, била огледало древне Атлантиде, а Платон, он нам само први говори о хипотетичком острву „на континенту већем од Африке и Азије заједно, које је заузимало Европу."⁶⁸⁰

*ВРЛИНА КАО ЕМАНАЦИЈА БОЖАНСКОГ АСПЕКТА И СТВАРАЊЕ
АТЛАНТИДЕ*

„Платон залази у детаље када говори о географској локацији и ширини Атлантиде, опсегу града, његовим политичким и религијским институцијама, као и о његовој потенцијалној пропасти. Ово долази након што град губи осећај правде и јединства, због чега богови одлучују да казне град, најпре поразом у рату, а потом, чинећи сам пролаз између континента и Европе непролазним."⁶⁸¹ Као што видимо, основни нагласак је на две одреднице које одржавају град, правди и јединству, јер само такве две одреднице могу да креирају силу, уколико и једна од њих фали, легитимитет таквог остварења бива, у најмању руку, екстремно угрожен. Људи вековима покушавају да открију Атлантиду, бројни научни списи фокусирани су на географске одреднице, разоткривање скривеног острва, али се великим делом губи основна порука, која је слична, ако и не у потпуности изједначена са митом о Вавилонској кули. Уколико међу људима не постоји правда и јединство, не постоји ни начин да се адекватно и правовремено

⁶⁸⁰ Vidal- Naquet, Pierre. *The Atlantis Story. A short history of Plato's myth*. UK: University of Exeter Press, p. 9.

⁶⁸¹ Vidal- Naquet, Pierre. *The Atlantis Story. A short history of Plato's myth*. UK: University of Exeter Press, p. 12.

одреагује, управо у ситуацијама које смо већ споменули, када нека спољашња сила постане претња, а та претња потом превазилази све националне прекупације. У таквим околностима, једино усаглашено деловање и јединство, као и постојање организованог врха европске и светске власти, може да буде прва и основна линија одбране. Без тога, свет је алегоријски и буквално препуштен струјањима ветрова, који данас могу бити повољни, али већ сутра, неповољна плима може вребати иза угла. Према томе, мој лични став је да мит о Атлантиди првенствено треба посматрати као параболу и упутство за краљевину, упутство за владавину која почива на правди, једнакости и законима, и где је читава планета јака само онолико колико и њена најслабија карика. Без таквог осећаја за јединство и вишу правду, свет би, при налету озбиљнијих трзаја, могао бити осуђен на катаклизму. Према томе, нагласак оваквих прича, иако су геополитичко благо, и можда више него све остале могу да нам, на свом примеру, укажу на неповољне положаје и њихов утицај на политичку стварност, ипак јесте преваходно на поуци коју нам доносе. Основна порука није у проналаску рушевина, већ у васкрсењу идеје и свега онога што Атлантида идеолошки јесте. Мој став је да само под таквим небом, и у таквом окружењу, може Атлантида поново бити досегнута, не њеним проналаском, већ њеним васкрсењем. То је порука која нам често измиче, где је нагласак не у откривању, већ у стварању Атлантиде.

„Ову силну и моћну војску која је над постојала у оним крајевима, сакупи Бог, и поведе је против наших области, и то, како предање каже, из следећих разлога. Они су се, током многих генерација, покоравали законима јер је у њима преовладала божанска природа; тада су имали поштене и узвишене намере, једни према другима, понашали су се разумно и са стрпљењем, врлину су стављали на прво место, а нису ценили богатство па су га стога лако подносили.”⁶⁸² Према томе, Платон овде не говори само о миту, он поставља врлину у центар моћи, што је и изузетно битан аспект, уколико моћ није поткрепљена врлином, онда она нема вредност и представља огрешење о божанском аспекту у човеку, а учили смо, такође је све то описано у причи о вавилонској кули. Дакле, читава конструкција стварности мора бити заснована на идеалима праведности и поштовању закона, неговању врлине, чиме се одаје почаст том непоколебљивом, божанском аспекту у човеку. Трансформација мора почети изнутра, и од сваке особе појединачно, јер Атлантида није тек концепт који ће тек тако настати, већ он мора бити негован.

⁶⁸² Фон Деникен, Ерих. 2005. *У име Зевса*. Београд: Алфа, стр. 163.

„Пошто су били разборити, они су учили да свако спољашње добро унапређује кроз заједничко пријатељство и врлину, а да врлина, напротив, нестаје када се само ова спољашња добра цене. На темељу таквог схватања и очуване божанске природе у себи, они су достигли огромну моћ.”⁶⁸³ Дакле, очување божанске природе постиже се само уз помоћ врлине, и ова промена више није усмерена ка споља, нити су Атлантиђани усмерени на стицање материјалних добара, напротив, њихова основна мотивација је неговање врлине *per se*. Само заједничким снагама, успевају да очувају божанске аспекте, који се потом транскрибују и на саму Атлантиду, једно води ка другом, јер је свака држава град, само одблесак и потврда личности њених становника. Све што постоји као идеал, опстаје као лекција, идеја је оно што је нама, у овом контексту примарно важно, али да ли је она заиста постојала? „Читатељ ће се сасвим природно запитати како, уколико је некада моћна цивилизација постојала на земљи, уједно је успела и да нестане, не остављајући траг на мапи? Да бисмо добили одговор на ово питање, морамо цитирати и један од основних закона људске природе: Ми проналазимо оно за чим трагамо. И под овим не мислим да никада не нађемо ништа случајно. Него најпре да често превидимо, негирамо, и неосетно пролазимо поред чињеница, уколико не постоји мотив да их приметимо. Најчешће су докази за овако нешто запостављени.”⁶⁸⁴

Божанска природа увек кореспондира са врлином и неговањем оног аспекта у личности, који је идејни, непроменљив, божански у својој природи и у свом одређењу, и који представља коренску везу повезаности са светом идеја, управо у Платоновом смислу, јер је то део личности који он сматра најрелевантнијим за познање истинске природе, и који и јесте везивно ткиво човекове праве природе и света коме припада, са светом који је његово идејно станиште и дестинација. Мој став је да је, у том погледу, Платон веома изричит и јасан, ми не можемо доћи до суштине појма нити познања закона без поштовања вишег принципа у нама самима, а који нас повезује са светом бесмртних богова, и кореспондира са континуираним испољавањем врлине, која седи на свом трону као краљица спознаје, јер једино оно идејно јесте и стварно бивствујуће, и са чијом градацијом долазимо до нераскидивих елемената стварности која пред нашим очима постаје оно што истински и треба да постане, огледало идеје, а то је у овом смислу сада огледало Атлантиде, а владар огледало

⁶⁸³ Фон Деникен, Ерих. 2005. *У име Зевса*. Београд: Алфа, стр. 163.

⁶⁸⁴ Hargood, Charles. 1966. *Maps of the Ancient Sea Kings. Evidence of Advanced Civilization in the Ice Age*. USA: Adventures Unlimited Press, p. 159.

Посејдона – тек тада је и ова алегорија пред нама кристално јасна, и клупко истине одмотава се пред нашим очима, ми постајемо Атлантида тек када кренемо у сусрет и пригрлимо оно идејно у себи, чији задатак и јесте да нас руководи ка највишим сазнањима и цивилизацијским постигнућима који, као такви, не могу бити остварени без неговања правичности као основног стуба врлине и јединства као истинске мапе света, а која би и доказала да људи желе и могу да оставе сујету по страни када су у питању виши циљеви, а што је и пут развоја сваке херојске свести, излазак ван себе и креирање нечега изван нас самих, али што нас повезује са оним што је суштински важно, и оним што нас богати као личности, а потом трансформише и свет око нас. „Затим, ви не знате да ја на вашој земљи живела најлепша и најплеменитија људска раса. Од малог остатка те расе потичеш и ти и читава твоја садашња држава. Али, то је измакло вашем знању. Пре оног великог потопа, од којег већег није било, постојао је град где је сада Атинска држава, који је у рату и у свим осталим стварима био бољи од свих, а нарочито се истицао својим добрим законима. Ту су, према предању, извршена најдивнија дела и донете најизвршније политичке мере, за које смо икад чули.”⁶⁸⁵ Геополитичка сигурност и уопштено сигурност извире, пре свега, из поштовања закона, уколико то поштовање не постоји, сигурност није само угрожена, она једноставно више као концепт постаје неодржива. Врлина је први и основни услов за владавину и сигурност у оквирима те владавине. „Као трезвени људи, оштроумно су опажали да се сва спољашња добра увећавају заједничком љубављу и марљивошћу, а да стремљење тим добрима и њихово уважавање уништава добра, а са добрима и њих саме. Захваљујући таквом размишљању и сачуваној божанској природи, њихова моћ је постала огромна, о којој сам раније беседио.”⁶⁸⁶ Окретање духовном у њима самима, помаже им да уоче духовну суштину и света око њих, окреће их истинским вредностима, услед чега, читава цивилизација напредује у човечности и исправном делању и, као таква, непобитно иде напред. Развој више није само огледало заштите, већ и духовних аспирација и развоја појединаца који своја стремљења усмеравају ка највишим духовним аспектима развоја свога бића. Зашто је ово значајно? Зато што се у овом бићу огледа и судбина света, у аутентичности развоја једног аспекта и актуализација и развитак свега осталог. Стремљења ка исправном живљењу доприносе невероватној снази и моћи Атлантиде, која је сада више од идеала, она је мапа и метафора – мапа коју нам је Платон оставио као зајам историји о принципима исправног живљења, исправне владавине и развојка, и

⁶⁸⁵ Фон Деникен, Ерих. 2005. *У име Зевса*. Београд: Алфа, стр. 157.

⁶⁸⁶ Платон. 1983. *Менексен. Филеб. Критија*. Београд: Бигз, стр. 192.

појединца и саме државе као такве. Ово је мапа коју свет неизоставно може да користи, али само ако превасходно уочи њену иманентну вредност. Уколико у томе успе, цивилизација би доживела процват о коме бројни филозофи, мислиоци и идеалисти већ вековима сновијају, процват Атлантиде/Европе. „Ако је Атлантида одиста постојала, и владала тако великим острвским простором „пространијим од Либије и Мале Азије” како нас извештава Платон, и ако се налазила тамо где је он смешта, у Атлантском океану – и ако је била каквом је он описује, велика војна поморска нација, онда је њена светско- историјска судбина била неизбежно и природно предодређена: за такву силу је било неопходно да политички влада над свим што географски потпада под њену сферу.”⁶⁸⁷

ВЛАДАВИНА ЗАКОНА КАО ОСНОВА ИСПРАВНЕ ВЛАДАВИНЕ

Али, ко их је још поредио? „Мојсије, у књизи постања, и Платон, према уверењу Индикоплеустеса, говоре исту ствар: свет пре потопа није ништа друго до Атлантида, док је десет атлантских краљева само „десет генерација од Адама до Ноа. Атлантида је земаљски рај.”⁶⁸⁸ С друге стране, овај рај је тешко досегнути, зато што захтева појединачну трансформацију сваког човека, а само кроз ову трансформацију долазимо до свестранијих одређења стварности, која се сада откључава пред нашим очима. Атлантида је земаљски рај, али и упутство, које нам помаже да откријемо кључеве нове стварности, која постаје и наша, само уколико свет буде желео да погледа. Напослетку, они нам указују на дубоке истине човечанства, које доказује и циклично кретање истога, а то је да су урушавање вредности увек носиле последице, а ове последице су се испољавале на једнак начин, ранијим или каснијим самоуништењем. Природа човечанства јесте да се обнавља, али само кроз континуирани напредак може доживети процват, овај напредак никада не иде од целине, већ и од сваког појединца, који кроз сопствени развој утиче и на мењање целине, једно води ка другом и обратно. Нема развоја целине, без супстанцијалног развоја свих њених делова, као што нема ни разумевања будућности, без разумевања прошлости. „Но много је старије оно библијско, дубоко социолошки и антрополошки тачно, које каже да се у прошлости крије садашњост, а у садашњости будућност”⁶⁸⁹

⁶⁸⁷ Мерешковски, Дмитриј Сергејевич. 2002. *Тајна Запада: Атлантида/Европа*. Metaphysica : No Limit Books, стр. 33.

⁶⁸⁸ Мерешковски, Дмитриј Сергејевич. 2002. *Тајна Запада: Атлантида/Европа*. Metaphysica : No Limit Books, стр. 34.

⁶⁸⁹ Милошевић, Зоран. „Геополитика и ћирилица”. *Политичка ревија XXIII*, бр. 4 /2011, стр. 107-129. Београд: Институт за политичке студије, стр. 125.

Како нам све ово, као појединац, предочава управо Кафкин Посејдон? „Највише се љутио – и то је био и главни узрок што је био незадовољан својом дужношћу – кад би слушао како га замишљају, на пример, да непрестано кочијаши кроз таласе држећи трозубац у руци.”⁶⁹⁰ Посејдон је бескрајно моћан, али и непобитно свестан одговорности свога положаја, и одговорности владавине над морима, те стога он и не стиже да се било чему више посвети, осим самој својој владавини. „Он је рођен да буде бог мора, и од праискона одређен за то, тако да наизглед оставља утисак као и да не би могао бити ништа друго до то”⁶⁹¹, али то само говори о томе колико је Посејдон посвећен управљању својом краљевином, и како она постаје сада и део његовог идентитета, више него било која друга одредница, он лично је синоним за море и синоним за Атлантиду као такву. Његова владавина га, јасно је, непрекидно заокупља, да он једва да и види море, „и тако он једва да је и видео море, сем летимично док би се журно пењао уз Олимп, и никад се није стварно провезао њиме.” Посејдон, свестан свог задатка и своје владавине, импресионира и начином на који Атлантида постаје, не само његово краљевство, већ и његова друга стварност, толико да уважава поверење свих „на уклањање Посејдона с његове дужности нико није ни помишљао; он је од праискона одређен да буде бог мора, и то ће и остати.”⁶⁹² Стога је његова перспектива сасвим извесна и јасна, рођен је да буде бог мора, али и његова посвећеност чини да га сви таквим и занавек виде, и стога је он подесан да управља свим морима, јер напослетку, осим тога што је и сам бог, не постоји нико други ко би тај посао боље обављао од самог Посејдона. И његов дух и његова природа су га одредили за ту позицију, на такав начин да она постаје и његова судбина, али је једнако толико и његов лични избор од самог почетка. Посејдон сраста са идејом о Атлантиди и она прераста у његову другу, дражу и приснију природу.

Хегел би ово, такође, сматрао испољавањем судбине или коначног на плану бесконачног, или, што је у Посејдоновом случају још очевидније, судбина постаје окриље, оаза и бесконачност долази до свог коначног изједначења идентитета, коначно бесконачно је сада спојено у јединству, супстанцијалном јединству једног духа нације и једне особе у Посејдону, али предодређене за испољавање духа апсолута на сцени, можемо слободно рећи морској, јер је то тако у овом смислу и Кафкином опису. И сада имамо кохерентно јединство и узор за владавину надземног света, на коју нам упућује Кафка са његовом

⁶⁹⁰ Кафка, Франц. 1996. *Пресуда (Сабране приповетке)*. Београд: Лагуна, стр. 360.

⁶⁹¹ Кафка, Франц. 1996. *Пресуда (Сабране приповетке)*. Београд: Лагуна, стр. 359.

⁶⁹² Кафка, Франц. 1996. *Пресуда (Сабране приповетке)*. Београд: Лагуна, стр. 360.

причом о подземном, а ту је и тајна саме Атлантиде која тежи да се постепено разоткрива, али, као и за све крупне тајне, и за њу је неопходан интуитиван увид, и она нам и то нуди. На платну бесконачних империја и циркуларног кретања света и космоса, слика једну своју. Неуништиву, превасходно јер је идеја о њој неуништива. Посејдонов трозубац је превасходно идејни аспект, али идејни аспект остварења стварности која неуништиво траје, у фолклору, митологији, магији, јер када нешто узрасте од појмовности до идеје, од појма до симбола, тада постаје и бесмртно. Само име које то одражава, може то и постати, као што је случај са Атлантидом, као таквом, а њено име је директно повезано са богом мора, *Посејдоном*. Зато је она неуништива, она уме неумитно да траје, макар и у књижевности, у Кафкиној причи, под далеким морским дубинама. И као што сам кроз цео рад већ нагласила, мање битно за читаво човечанство јесте сам аспект њеног постојања, као и то да ли се и где сада налази. Оно што је далеко важније је порука коју нам доноси, кроз Платонове дијалоге, где нам он на упечатљив начин преноси владавину идеалних закона, те говори колико су правилни закони значајни, и колико је, пре свега, јединство неопходно, да би се исправно одговорило на изазове у случају сваке природне катаклизме.

ГДЕ СЕ КРИЈЕ НОВА АТЛАНТИДА?

Платон је човечанству оставио благо, али да ли је човечанство спремно да уочи поруке које му античка Грчка шаље? Да ли је човечанство коначно слободно, онога момента када се ослободи стега ниже природе у себи, и пригрли божанску, ту природу идејне духовности о којој је Платон са толиким жаром говорио? Напослетку, шта ће се десити када нова природна катастрофа покуца на врата, да ли смо икада научили лекције из историје, јер ова *Атлантида/Европа* можда у том тренутку неће имати свог Посејдона, и у том случају, за све би већ било прекасно. И шта нас напослетку учи Посејдонов трозубац? Учи нас о руци владара који је ту да уједини сва мора у једну целину и да, под владавином правих закона, учини своју државу толико моћном да прича о њој *узрасте до мита и идеје*, да премости све оно што стварност може да понуди, али то може учинити само, како то Хегел воли да каже, „светскоисторијска” личност, „јер човек је сврха у самом себи по оном божанском што је у њему, по оном што се од самог почетка назвало умом, а слободом, уколико се има у виду активност ума и његова моћ самоодређења.”⁶⁹³

„Јер истина је јединство опште и субјективне воље, а оно опште налази се у држави, у њеним законима, у њеним општим и умним мерама. Држава је

⁶⁹³ Хегел, Георг Вилхелм Фридрих. 2006. *Филозофија историје*. Београд: Бигз, стр. 42.

облик у којем божанска идеја постоји на земљи.”⁶⁹⁴ Према томе, јасно је да божанска идеја може постојати само ако човек континуирано негује оно што је божанско у њему, а то је врлина, и само кроз јачање духа у вежбању врлине, трансформација и на нивоу појединца и на нивоу саме државе, може и мора бити омогућена. Кроз ову трансформацију, касније бива омогућена и целина, те њено стварање, на обрису већ очекиваног, и само кроз долазак нове зоре, може се остварити и стара нада. Атлантида постоји све док постоји идеја о њој, а кључ за разрешење њене тајне управо је у погледу на њену идејну перспективу. Шта је заправо Атлантида, када се разоткрију све метафоре, које смо чули о њој? Она није само непобитно краљевство, она је духовна суштина једног света и народа који живи и дише кроз своју неуништиву идеју, а пред овом идејом падају све спекулације, „дакле кретање које се раније приказало као самоуништење противречних појмова, овде има предметну форму и јесте кретање силе, из којег као његов резултат произилази оно неусловљено- опште, као оно што је непредметно или као оно што је унутрашње код ствари.”⁶⁹⁵

Као и све идејне ствари, њихова суштина је неретко нераспознатљива, магловита и презентују нам се у форми загонетке која чека своје разрешење. Али, у томе је и лепота разоткривања, у томе што постајемо свесни да, уколико дозволимо да нас таква једна прича води, и ми бивамо трансформисани, као и читава стварност у нама и око нас. Напослетку, то и јесте задатак сваке добре идеје, као и сваке проициљиве загонетке, окупираће нас, тражићемо решења, и на крају схватити да је решење увек било пред нама, потребно је било само погледати. Надземна Атлантида заправо чека своје васкрсење и жели да буде феникс који ће се подићи из жара свог пепела, а одговор који нам Платон у *Критији* и *Тимају* нуди заправо није у проналаску, већ у садејству и уједињењу. По свему судећи све даље анализе 21. века мораће да се окрену ка таквим решењима, који ће свој домен протезати на све проблеме на глобалном нивоу, и можда неће имати магични штапић или Посејдонов трозубац, али суштински ће морати да изнађу начин за промену која ће својим опсегом обухватити и све геополитичке аспекте. Ова промена тек тада може бити корак ка духовном огледалу новог света, опредмећење *нове Атлантиде* и отисак нове стварности.

⁶⁹⁴ Хегел, Георг Вилхелм Фридрих. 2006. *Филозофија историје*. Београд: Бигз, стр. 48.

⁶⁹⁵ Хегел, Георг Вилхелм Фридрих. 1987. *Феноменологија духа*. Београд: Бигз, стр. 69.

ЛИТЕРАТУРА

Buchwalter, Andrew. 1973. "The Metaphysic of Spirit and Hegel's Philosophy of Politics". Michael J. Thompson (ed.). *Hegel's Metaphysics and the Philosophy of Politics*. Routledge Studies in Nineteenth Century Philosophy.

Flem-Ath, Rand and Rose. 1995. *When the Sky Fell (In search of Atlantis)*. London: Weidenfeld & Nicholson.

Hapgood, Charles. 1966. *Maps of the Ancient Sea Kings. Evidence of Advanced Civilization in the Ice Age*. USA: Adventures Unlimited Press.

Singer, Peter. 2002. *One World Now: The Ethics of Globalization*. Yale: University Press.

Vidal-Naquet, Pierre. *The Atlantis Story. A short History of Plato's Myth*. UK: University of Exeter Press.

Димитријевић, Бојан. 2022. *Завештање Атлантиде*. Београд: Чигоја штампа.

Кафка, Франц. 1996. *Пресуда (Сабране приповетке)*. Београд: Лагуна.

Мерешковски, Дмитриј Сергејевич. 2002. *Тајна Запада: Атлантида/Европа*. Metaphysica : No Limit Books.

Милошевић, Зоран. „Геополитика и ћирилица”. *Политичка ревија* XXIII, бр. 4 /2011, стр. 107-129. Београд: Институт за политичке студије.

Платон. 1981. *Тимаж*. Београд: Младост.

Платон. 1983. *Менексен. Филеб. Критија*. Београд: Бигз.

Фон Деникен, Ерих. 2005. *У име Зевса*. Београд: Алфа.

Хегел, Георг Вилхелм Фридрих. 1987. *Феноменологија духа*. Београд: Бигз.

Хегел, Георг Вилхелм Фридрих. 2006. *Филозофија историје*. Београд: Бигз.

Marija S. Dokić

Institute for Political Studies, Belgrade

**WHAT CAN POSEIDON'S TRIDENT AND A MYTH OF ATLANTIS
TEACH US ABOUT GEOPOLITICS? (A THOUGHT INDUCED JOURNEY,
BY IMMORTAL'S SIDE)**

Resume

This paper will set us on a geopolitical journey to Atlantis and back, and by seeing Atlantis in a new, ancient light, we will try to answer the questions about the

root cause of power and dominion of this ancient civilization, which also continues to intrigue the public till this day. Through the analysis of texts, such as Plato's Critias and Timaeus, we will further clarify the hidden reality of Atlantis, also we will understand what the hidden message of their mythological reality was. Is this colourful myth, about the lost kingdom, a hidden warning for the mankind, but at the same time, also a manual for righteous rulership? Can we understand this as a map for a better understanding of our reality? How can we understand the truth, is the final cause of this everlasting journey back to Atlantis, rediscovering it and its glory, or are we bound to understand, just as Kafka, by writing his famous Poseidon, eventually did, that some truths can only be understood intuitively and as such, are better left unsaid. Because only through intuitive thinking, we can see the spirit of the immortals as a flame for the new idea, and in that way, following the steps of the ancient kings, we finally acknowledge the city of Atlantis in its full glory, because its essence can only be properly understood that way.

Keywords: Poseidon, Atlantis, Plato, the Tower of Babel, idea